

Digitaaliset alustat ja palvelutuottajat pk-yrityksen tukena vastuullisuusraportoinnissa

Kirjoittajat: Kirsi Knuuttila ja Sari Karppala

Jyväskylän ammattikorkeakoulun toteuttamassa ja Euroopan unionin osarahoittamassa VAHVA-hankkeessa pyrittiin kehittämään toimintamalleja yritysten vastuullisuusraportointikyvykkyyden vahvistamiseksi. Toimintamalleja kokeiltiin kaikkiaan kahdeksaa erilaista, joista seitsemän päätyi varsinaiseksi toimintamalliksi. Yksi näistä kehitetyistä toimintamalleista oli työpajat, joissa yritykset tutustuvat palveluntuottajiin ja digitaalisiin vastuullisuusraportoinnin työkaluihin.

Kuvaus toimintamallin kehitysprosessista

Toimintamallin kehitettiin viiden pk-yritykselle suunnatun VAHVA-hankkeen vastuullisuusraportointiklinikan pohjalta:

- Merkittävimmät asiat yrityksen vastuullisuudessa - kaksoisolennaisuus
- Pk-yritysten vastuullisuusraportointi (VSME)
- Vastuullisuusmittaristo johtamisen tukena
- Tunnista ja ennakoï yrityksesi asiakkaiden vastuullisuusvaatimukset
- Uusi ESG-työkalu tutuksi

Niistä neljä ensimmäistä toteutettiin lähitilaisuuteen yhteistyössä palvelutuottajan kanssa. Kahdessa työpajassa tutustuttiin palvelun tuottajan omaan alustaan ja kahdessa palveluntuottaja toimia alustaja ja kertoi samalla omista palveluistaan. Niiden kesto oli noin 3 tuntia.

Viimeinen toteutettiin hybridinä yhteistyössä yritysverkoston kanssa, joka on ollut kehittämässä Interreg Baltic Sea region -hankkeessa ESG-työkalua.

Toimintamallin tavoitteet

Toimintamalli tarjoaa pk-yrityksille matalan kynnyksen, käytännönläheistä tukea vastuullisuuteen ja raportointiin liittyvissä kysymyksissä yhdistämällä asiantuntijatiedon, konkreettisia esimerkkejä ja digitaaliset työkaluja. Tavoitteena on tarjota osallistujille seuraavia asioita:

Ymmärrys vastuullisuuden merkityksestä. Se lisää ymmärrystä siitä, mitä vastuullisuus tarkoittaa liiketoiminnassa ja miten vastuullisuus kytkeytyy strategiaan, riskienhallintaan ja asiakasvaatimuksiin.

Tietoisuus keskeisistä vastuullisuustietovaatimuksista. Osallistujat tutustuvat keskeisiin vastuullisuustietovaatimuksiin, kuten EU:n kestävyysraportointidirektiiviin (CSRD), joka koskee suuria yrityksiä ja vaikuttaa niiden kumppanien toimintaan, eurooppalaiseen pk-yritysten vapaaehtoiseen raportointistandardiin (VSME).

Liiketoiminnalliset hyödyt kaksoisolennaisuudesta. Osallistujat tutustuvat siihen, ja miksi asioiden merkittävyyden tunnistaminen on yritykselle hyödyksi.

Raportoinnin aloittaminen. Toimintamalli tutustuttaa osallistujat siihen, miten raportointiprosessi käytännössä kannattaa tehdä: olennaisuusanalyysi, mittareiden valinta, datan keruu ja raportin koostaminen.

Tutustuminen työkaluihin ja asiantuntijatukeen. Osallistujat tutustuvat digitaalisiin vastuullisuustyön seurantaa ja raportointia helpottaviin työkaluihin ja siihen, minkälaista tukea raportointityöhön voi saada palveluntuottajilta.

Vastuullisuuden seurannan hyödyntäminen. Tietoa siitä, miten vastuullisuustieto tukee johtamista, myyntiä, markkinointia ja rahoituksen saantia.

Toteutus

Miten klinikat käytännössä toteutettiin?

Kaikki toimintamallin kehittämiseen liittyvät klinikat toteutettiin varsin samantapaisella toimintamallilla. Alussa oli perustietoa yritysvastuusta ja sen raportoinnista sekä klinikan rakenne. Joskus palveluntuottaja myös kertoi laajemmin aiheesta sen lisäksi, että esitteli omia palveluitaan ja työkalujaan. Kaikki palveluntuottajat käyttivät esimerkkejä palvelualustoiden esittelyssä, joka auttoi osallistujia ymmärtämään, miten palvelualusta voi käytännössä auttaa raportoinnissa. Tilaisuuksissa oli enimmillään vapaa 10 henkeä ja niissä käytiin hyvin matalalla kynnyksellä keskustelua niin vastuullisuudesta, raportoinnista kuin itse työkaluista.

Klinikoihin osallistuneiden lisäksi hankkeen asiantuntijat kyselivät keskeisiä asioita palvelualustoista, esim. miten tiedot käytännössä syötetään, miten ja millaisia raportteja järjestelmästä saa, miten järjestelmää voidaan nivoa yrityksen omiin järjestelmiin, miten palveluntuottaja tukee tiedonkeruussa ja muokkaamisessa. ’

Menetelmät

Osallistaviin osuuksiin suositellaan muiden kuin digitaalisten alustojen käyttöä. Esimerkiksi fasilitoitu keskustelu on todennäköisesti antoisampaa ja nostaa esiin sellaisia asioita.

Käytännönläheisiä esimerkkejä käytetään niin aiheen alustuksessa kuin työkalujen esittelyssä. Alustuksissa on tärkeää huomioida osallistujien erilaisuus niin käytetyn kielen kuin visuaalisuuden näkökulmasta.

Vuorovaikutukseen kannattaa panostaa eri tavoin. Keskustelua ja kysymyksiä voidaan edistää ja fasilitoida monin tavoin, jotta monenlaiset osallistujat kokevat tilanteen turvalliseksi ja antavat oman panoksensa vuorovaikutukseen.

Käytännön järjestelyt

Tilaisuudet voidaan toteuttaa lähi- tai etätoteutuksena. Lähitoteutukseen kannattaa varata aikaa 2,5-3 tuntia. Se kannattaa rytmittää siten, että osallistujien on mahdollista käydä myös vapaamuotoista keskustelua ja verkostoitua esim. kahvin tai lounaan parissa. Lisäksi on hyödyllistä, jos tämä tapahtuu eri tilassa kuin varsinainen tilaisuus, niin osallistujat saavat liikettä.

Etätoteutuksen on hyvä olla lyhyempi, esim. enintään 2 h taukojen kera. Sen suunnittelussa pitää panostaa enemmän osallistujien välisen vuoropuhelun fasilitointiin ja osallistujia mietittävien asioiden selvittämiseen.

Molemmissa toteutuksissa on hyvä, jos osallistujilla on mahdollisimman matala kynnyks kysyä ja osallistua. Sen vuoksi on suositeltavaa, että osallistujia on enintään 10-12. Suuremmissa ryhmissä kysymisen kynnyks nousee.

Roolit

Onnistuneessa tilaisuudessa eri toimijoilla on selkeät roolit.

Luotettavat asiantuntijat edustavat puolueettomia näkemyksiä. Tilaisuuden alustusten tulee perustua tietoon. Asiantuntija haastaa palveluntuottajaa nostamaan esiin erilaisia näkökulmia tuotteista ja palveluista.

Reilut fasilitoijat kohtelevat kaikkia osallistujia tasapuolisesti ja varmistavat, että erilaiset huolet ja kysymykset nousevat esiin. Työssä voi hyödyntää erilaisia menetelmiä.

Palveluntuottajat esittelevät omia työkalujaan ja palveluitaan sekä vastaavat osallistujien kysymyksiin.

Yritykset, jotka ovat osallistujina, esittävät matalalla kynnyksellä kysymyksiä ja kommentteja

Yritykset ovat tilaisuudessa lähtökohtaisesti koko tilaisuuden ajan. Fasilitoijan tärkein tehtävä on varmistaa, että osallistujat rohkenevat kysymään asioita ja tuomaan esiin omia näkökulmia. Se edistää osallistujien välistä vertaisoppimista.

Vaikutukset pk-yrityksiin

Palautteiden perusteella osallistuminen tuotti yrityksille suoraa käytännön hyötyä:

- selkeä käsitys siitä, mitä vastuullisuusvaatimuksia heihin kohdistuu
- konkreettisia työkaluja ja malleja raportoinnin aloittamiseen
- valmiuksia vastata asiakaskyselyihin ja tarjouspyyntöihin
- parempi kyky tunnistaa liiketoimintatariskejä ja -mahdollisuuksia
- säästöä ajassa ja resursseissa, kun vältetään "tyhjästä aloittaminen" Pitkällä aikavälillä

toimintamallilla voi olla merkittäviä vaikutuksia:

- vastuullisuudesta tulee osa strategista johtamista
- raportointi kehittyi järjestelmälliseksi prosessiksi
- yritys kykenee ennakoimaan sääntelyä ja markkinavaatimuksia
- dataperusteinen johtaminen vahvistuu
- yrityksen maine ja luottamus sidosryhmien silmissä kasvaa

Toimintamallin vahvuudet ja opit

Toimintamalli tukee yritysten kokonaiskestävyyttä ohjaamalla niitä tunnistamaan ja kehittämään toimintaansa järjestelmällisesti ympäristö-, sosiaalisen vastuun ja hyvän hallinnon näkökulmista. Kun

vastuullisuustyö kytketään osaksi johtamista ja päätöksentekoa, yritykset siirtyvät reaktiivisesta toiminnasta ennakoivaan kehittämiseen, mikä vahvistaa pitkän aikavälin kestävyttä ja riskienhallintaa. Samalla toimintamalli kannustaa osallistujia uudistamaan liiketoimintaansa esimerkiksi hyödyntämään vastuullisuustietoa kilpailukykyisen arvolutauksen rakentamisessa.

Toimintamalli parantaa yritysten asemaa arvoketjuissa ja julkisissa hankinnoissa, joissa vastuullisuusvaatimukset ovat nopeasti kasvamassa. Yritykset saavat valmiuksia vastata suurten yritysten ja hankintayksiköiden ESG-odotuksiin, tuottaa luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa sekä osoittaa vastuullisuutensa käytännössä. Tämä lisää niiden uskottavuutta ja näkyvyyttä markkinoilla, vahvistaa pääsyä toimitusketjuihin ja voi avata uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Toimintamallin hyödynnettävyys

Toimintamalli soveltuu vastuullisuusraportointiin hyvin, sillä useimmat yritykset hyötyvät työkaluista ja palveluista, jotka auttavat käsittelemään asiaa systemaattisesti. Tällaisia aiheita ovat mm.

- Kaksoisolennaisuus (vaikutusten ja taloudellisten riskien ja mahdollisuuksien tunnistaminen, olennaisuusarvioinnin tekeminen käytännössä)
- VSME ja pk-yritysten raportointi (vapaaehtoinen raportointimalli pk-yrityksille, mitä ja miten kannattaa raportoida kevyesti mutta vaikuttavasti)
- Vastuullisuusmittarit johtamisen tukena (KPI-mittarien valinta, mittariston hyödyntäminen päätöksenteossa)
- Asiakasvaatimusten ennakointi (suurten yritysten ja arvoketjujen odotukset, tulevien vaatimusten tunnistaminen ja niihin varautuminen)
- ESG-työkalut käytännössä (digitaalisten ratkaisujen ja erilaisten mallipohjien esittely, Työkalujen vertailu ja käyttöön ja käyttöönottoon liittyvät asiat)

Ehdotus työpajan sisällöksi

- Avaus: tilaisuuden tavoite ja toimintatavat
- Jäänsulatus & tutustuminen osallistavalla menetelmällä
- Alustus aiheeseen
- Keskustelua ja kysymyksiä
- Pitkä verkostoitumistauko (esim. kahvi, lounas)
- Tutustuminen työkaluihin/ palveluihin
- Keskustelua ja kysymyksiä
- Palaute

Mitä toimintamallin käyttöönotto vaatii?

Toimintamallin soveltuu erilaisiin tarkoituksiin, joissa pienehkön ryhmän kanssa perehdytään aiheeseen, johon on tarjolla erilaisia palveluita tai palvelualustoja. Se edellyttää toteuttajilta kykyä fasilitoida tilaisuutta siten, että tunnelma vapautuu, sekä asiantuntijuutta aiheeseen, jotta erilaiset näkökulmat tulee keskusteltua alustan käyttöön liittyen.

Mikä on VAHVA-hanke?

Euroopan unionin osarahoittama VAHVA - Vastuullisuusraportoinnilla vahvaan ja kestäväan kasvuun Keski-Suomessa -hankkeen tavoitteena oli vahvistaa pk-yritysten vastuullisuutta ja vastuullisuusraportointikyvykkyyttä. Se oli Euroopan Unionin osarahoittama ja sen toteutti Jyväskylän ammattikorkeakoulu yhteistyössä keskisuomalaisen elinkeinotoimijoiden kanssa.

Lisää tietoa hankkeesta ja tuloksista: [VAHVA - Vastuullisuusraportoinnilla vahvaan ja kestäväan kasvuun Keski-Suomessa | Jamk](#)